

KSČ – základní organizace Chodský Újezd
1950 – 1964

Inventář

Číslo listu NAD: 1022
Evidenční pomůcka č. 50

Obsah

Úvod.....	3 – 6
I. Vývoj původce fondu.....	3 – 5
II. Vývoj a dějiny fondu.....	5 – 6
III. Archivní charakteristika fondu.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání fondu.....	6
Příloha č. 1 – Seznam pramenů a literatury.....	7
Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratk.....	8
Inventární seznam.....	9 – 10

Úvod

I. Vývoj původce fondu

Komunistická strana Československa se po roce 1945 ve své činnosti řídila organizačními řády a počínaje rokem 1954 stanovami. Podle těchto řádů a stanov existoval nejvyšší řídicí orgán Komunistické strany Československa (dále KSČ) – sjezd KSČ, resp. ústřední výbor, k jehož volbě docházelo na pravidelném sjezdu strany. Sjezd strany se konal jednou za čtyři léta (mimořádný sjezd KSČ svolával ústřední výbor ze své iniciativy či na žádost více než jedné třetiny základních organizací).

Ústřední výbor představoval nejvyšší orgán strany v období mezi sjezdy. Dozoroval a řídil veškerou činnost KSČ a jednotlivých členů. Staral se nejen o stranickou politiku, ale kontroloval taktéž hospodaření se stranickým majetkem. Schvaloval představitele strany na politické funkce a přímo je instruoval v jejich činnosti. Navrhoval vedoucí funkcionáře v ústředním měřítku a v krajích.

Krajskou organizaci tvořily všechny okresní organizace v hranicích kraje. Nejvyšším orgánem krajské organizace byla krajská konference, kterou svolával krajský výbor nejméně jednou za dva roky (mimořádnou konferenci svolával krajský nebo ústřední výbor z naléhavých důvodů či na žádost více než jedné třetiny základních organizací kraje). Krajské konference se účastnili delegáti řádně volení na okresních konferencích.

Okresní organizaci utvářely všechny základní organizace (závodní, místní, atd.) v hranicích okresu. Nejvyšší orgán okresní organizace představovala okresní konference svolávaná okresním výborem jednou ročně, podle stanov z roku 1962 jednou za dva roky a od roku 1971 jedenkrát za dva až tři roky. Mimořádná okresní konference mohla být svolána po dohodě s krajským výborem a po schválení ústředním výborem. Při naléhavé potřebě, nebo na žádost více než jedné třetiny základních organizací, ji mohl svolat vyšší stranický orgán.

Základní organizace se dělily na organizace závodní a místní. Základní, místní, organizace (dále ZO) byly zakládány podle směrnic ústředního výboru v závodech, dopravních a obchodních organizacích, na státních statcích, ve strojních a traktorových stanicích, v jednotných zemědělských družstvech, úřadech, školách, institucích, v jednotkách ozbrojených sil, na vesnicích, ve městech apod., avšak pouze tam, kde působili nejméně tři členové (organizační řád 1949) nebo pět členů (stanovy 1962). V podnicích, závodech a úřadech, kde se nalézal větší počet členů, se utvářely ZO v dílnách, provozech, na stavbách a ve výrobních úsecích. Jednotlivé organizace pak na celozávodních stranických schůzích volily celozávodní či podnikový výbor. Obdobným způsobem mohly pracovat ZO o vyšším počtu členů, které se zpravidla dělily na tzv. dílčí organizace. Těmto dílčím organizacím posléze připadla možnost (na základě povolení okresního výboru) přijímat a vylučovat členy, ukládat stranické tresty, volit delegáty na konference a hospodařit podle rozpočtu. Každá z nově utvořených organizací musela být potvrzena okresním výborem.

Nejvyšší orgán základní organizace představovala členská schůze, která se svolávala nejméně jednou v měsíci. Na ustavující či výroční schůzi se volil výbor: předseda, dalších 7 – 10 členů. Následně došlo k volbě dvou revizorů. Organizace do 20 členů měla 3 – 5 členný výbor, do pěti členů důvěrníka (organizační řád 1949), či počet členů stanovil OV a organizace do deseti členů volila výbor o třech lidech nebo za podmínek stavených OV (stanovy 1962).

Výbor zvolil svého předsedu, který musel být nejméně tři roky členem strany, přičemž OV mohl udělit výjimku. Kontrolou nad hospodařením s finančními a ostatními prostředky byli pověřeni další dva až tři členové výboru. Kromě toho měli taktéž dohlížet na kontrolu při dodržování směrnice ústředního výboru KSČ a vedení členské evidence a stranické administrativy.

Výbor ZO KSČ především zajišťoval plnění usnesení členských schůzí a řídil veškerou práci stranické organizace mezi členskými schůzemi. O své činnosti a stavu organizace podával každý měsíc zprávu členské schůzi.

Zřejmě pouze dřívější územní příslušnost obce Chodský Újezd k okresu Mariánské Lázně nedovoluje nahlédnout do dějin ZO KSČ Svatý Kříž (od roku 1960 Chodský Újezd) na úplném počátku při založení organizace v poválečném období. Politickou a správní reformou okresů v roce 1960 se tak v materiálech fondu ZO KSČ Chodský Újezd ocitlo pouhé torzo skutečného množství z předchozí činnosti organizace.

První skutečně hodnotné (se zřetelem na torzovité kádrové posudky z roku 1950) písemné zmínky o existenci základní organizace v Chodském Újezdu (dříve Svatém Kříži) pochází z roku 1951. Téměř na počátku roku, 1. února 1951, se sešla členská schůze organizace, kde se kromě jiného, projednávala nedostatečná schůzová morálka členů výboru, ale kritice nešel také tehdejší nadřízený OV KSČ v Mariánských Lázních. Okresní výbor totiž na členské schůze v Chodském Újezdu nevysílal žádné zástupce, čímž si čelní funkcionáři ZO KSČ vysvětlovali (a zřejmě též ospravedlňovali) poměrně vysokou absenci členské základny při schůzích. Uvědomovali si, že jen stěží přesvědčí nerozhodné obyvatelstvo ve vsi a neukázněné členy organizace o tom, že KSČ představuje skutečně to nejlepší ve státě, pokud vysocí okresní a krajsí funkcionáři nepůjdou sami příkladem a nebudou se více snažit pozdvihnout upadající úroveň podřízených vesnických organizací tím, že svojí osobní účastí na členských schůzích zajistí jejich podporu.

Po shora psané kritice nezodpovědného přístupu vyšších stranických funkcionářů okresního výboru v Mariánských Lázních se situace pronikavě zlepšila a od následujícího roku se jednání členských schůzí zúčastňoval vybraný zástupce OV KSČ. Později se četnost těchto návštěv poněkud omezila, neboť stranická agenda se neúměrně rozrostla a stávalo se neúčelné a časově náročné, aby se všech členských schůzí pokaždé účastnil některý ze zástupců okresní výboru. Zvýšila se však frekvence návštěv předsedy ZO KSČ v okresní organizaci, kam byl od poloviny 50. let pravidelně zván na porady a aktivity předsedů ZO KSČ. Přicházely též častější instrukce, směrnice a nařízení, jimiž se muselo vedení základní organizace řídit. O jejich plnění pak muselo informovat OV v řádném a určeném termínu.

Přestože v základní organizaci KSČ v Chodském Újezdu panovaly neutěšené poměry, snažili se jeho čelní funkcionáři dodržovat alespoň určitá pravidla ve svojí činnosti. S nebyvalou pravidelností (minimálně jednou měsíčně) tak probíhaly členské schůze, z nichž se vždy pořizoval zápis. Kvalita těchto zápisů však značně pokulhávala za již zmiňovanou kvantitou. U některých zápisů se jejich pisatel omezil na pouhé konstatování, že členská schůze proběhla a uvedl seznam několika jmen členů, jež se jí účastnili. S přibývajícím léty se však hodnota zápisů zvyšovala a postupně gradovala do stavu, kdy se v úvodní části zápisů dokonce objevovaly jednotlivé body programu, jimiž se schůze zabývala.

Na mnoha nesrovnalostech a nepřesnostech ve vedení organizace a její správné činnosti se jistě podepsala skutečnost, že v obci působily celkem tři subjekty, které funkcionáři spravovali. Jednalo se o MNV, JZD a samotnou ZO KSČ. Jednotliví straníci tak v podstatě zastávali více funkcí najednou v několika či všech organizacích, mnohdy vedli dvojí agendu

souběžně a tak se v průběhu celé existence stávalo, že se oficiální název organizace měnil podle toho, kde právě sídlil či pracoval její předseda. Počáteční název VO KSČ Svatý Kříž se po územní a správní reformě uskutečněné v roce 1960 změnil a to nejen podle sídla. Vznikla Základní organizace KSČ při JZD Chodský Újezd. Výše uváděný stav však nevydržel dlouho a od roku 1962 se z názvu organizace vypouštělo spojení: „... při JZD ...“. Ovšem stále ještě se nejednalo o definitivní řešení a v roce 1963 se název organizace ustálil na označení Závodní organizace KSČ, státní statek Planá, provozovna Chodský Újezd. Záštitu nad touto organizací převzal CZV při státním statku v Plané. Zřejmě v průběhu první poloviny 60. let došlo k odštěpení VO KSČ od ZO KSČ, kdy se prvně jmenovaná osamostatnila a druhá se sloučila se závodní organizací státních statků v Plané. Předěle uváděné by potvrzovaly materiály VO KSČ Chodský Újezd dochované ve fondu OV KSČ Tachov (NAD 576), kde tato organizace vystupuje samostatně a bez členů provozovny státních statků v obci. Posledně jmenovaná se tak zřejmě zůstala dílčí organizací státního statku v Plané, pakliže se s ní nelsloučila docela.

Poslední písemnou zmínku představuje zápis ze zasedání členské schůze z 24. listopadu 1964. Materiál fondu ZO KSČ v Chodském Újezdu jako samostatného subjektu tím končí, avšak v již zmiňovaném fondu OV KSČ Tachov (NAD 576) lze doložit, že organizace existovala nadále. OV KSČ tehdy dostal nařízením nadřízených orgánů a v roce 1972 provedl ve všech základních organizacích skartaci, jejichž výsledkem byla následná archivace těchto materiálů přímo přiřazených k fondu okresního výboru. Další kroky, vedené za účelem eventuálního úplného zmapování fondu jako celku ze strany badatelské veřejnosti, je tak potřeba vést tímto směrem.

II. Vývoj a dějiny fondu

Materiály fondu ZO KSČ Chodský Újezd se ocitly ve Státním okresním archivu Tachov při skartaci materiálů ve spisovně školy v Chodském Újezdu v roce 2001 (číslo přírůstků 29/01 z 3. prosince 2001). Teprve inventarizace odhalila, že tento materiál zřejmě uchránila před zničením pouze skutečnost, že se v něm nalézaly také spisy školské stranické organizace, jejíž název zaštitil všechny archivované svazky dílčích stranických organizací. Lze se pouze domnívat, že dřívější školská spisovna (stará skříň na půdě) sloužila pro potřeby všech dřívějších skartací a postupem času do ní přibývala kvanta materiálů od různých původců. V uložených materiálech se tak uchovaly archiválie tří základních organizací. Jedná se tedy o ZO KSČ Chodský Újezd, ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd a VO KSČ Štokov.

Jelikož do roku 1972 téměř neprobíhala kontrola spisoven ZO KSČ, kterou měl vykonávat OV KSČ, končily všechny materiály jako nepotřebné a docházelo k jejich ničení. Pouze výjimečně přetrvaly zápisy z členských schůzí. Obdobné hledisko lze zaujmout také u zachovalosti materiálů ZO KSČ v Chodském Újezdu. Korespondence 50. a 60. let představuje pouze torzo skutečného stavu. O poměrně slušné zachovalosti lze hovořit pouze u zápisů z členských schůzí. Přestože vykazují známky neúplnosti, procházejí plynule napříč dvěma desetiletími činnosti organizace.

Z předaného seznamu písemností nelze určit, jaký registrurní plán původce dodržoval, pokud skutečně nějaký vedl.

O skartaci písemností se v textu nenalézají žádné informace.

Záznamy či jakékoliv zmínky o dodržování spisových směrnic a pravidelných kontrolách spisovny se v zápisech z členských schůzí a korespondence s nadřízenými orgány

nepodařilo objevit.

Všechny dochované písemnosti byly rozříděny a chronologicky seřazeny do tématických skupin.

III. Archivní charakteristika fondu

Materiály fondu ZO KSČ Chodský Újezd pocházejí z let 1950 – 1964. Jedná se o dva kartóny písemností o celkové metrāži 0,24 bm, které byly při inventarizaci vyčleněny z fondu OV KSČ Tachov, jelikož se nejednalo o jeho nedílnou součást a k fondu byly dodatečně přiřazeny až v roce 2001.

Původní předpoklad, že fond tvoří všechny vyčleněny materiál, se nepotvrdil. Při jeho následném pořādání se totiž ukázalo, že o celkovou metrāž se dělí tři původci, jejichž písemnosti byly zřejmě vzájemně sloučeny ještě před uložením. Z celkem čtyř kartónů o metrāži 0,48 bm, vyčleněných při inventarizaci fondu OV KSČ Tachov, tak zůstala pouze polovina materiálu. Zbývající dva kartony byly rozříděny podle dalších původců a manipulovány na další dva samostatné archivní fondy.

Ke vnitřní skartaci nebyly navrženy žádné písemnosti.

Ve fondu se nalézají písemnosti druhé kategorie.

Vzhledem k povaze materiálu nemohlo být při inventarizaci fondu použito klasické pořádací schéma.

Pro snazší přehlednost a orientaci ve fondu volil zpracovatel jednoduché rozdělení materiálu do třech základních oddílů podle důležitosti. Jednotlivé oddíly byly označeny římskými číslicemi (I – III) a do každého z nich vřazeny písemnosti téhož charakteru či podoby.

Stěžejní část fondu se nalézā zejména v prvních dvou oddílech I – II, ve zbytku III se vyskytují převážně torza spisů a jednotliviny.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Vzhledem k poměrně unikátnímu množství zachovaného materiálu (jdoucí napříč všemi záležitostmi, které základní organizace vyřizovaly), lze hovořit o jedinečnosti fondu ZO KSČ Chodský Újezd, zejména pak v okresním měřítku. Přestože se nejedná o fond ucelený, pestrost dochovaného materiálu, časový rozsah a především okolnost, že organizace ve své existenci postupně podléhala dvěma okresním výborům, může být tento fond označen jako velice důležitý z hlediska badatelského využití. Především posledně zmíněny fakt, že organizaci spravovaly střídavě dvě nadřízené organizace, s odlišnými způsoby pojetí řízení a vedení stranické agendy, zvyhodňuje tento fond při jeho eventuálním využívání.

V. Záznam o uspořādání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrāk v roce 2006 ve Státním okresním archivu Tachov.

Státní okresní archiv Tachov dne 17. ledna 2006

Miroslav Vetrāk

Příloha č. 1 Seznam pramenů a literatury

Organizační řád Komunistické strany Československa vydaný ÚV KSČ, Praha 1949

Stanovy KSČ přijaté celostátní konferencí KSČ dne 18. prosince 1952 a schválené včetně změn X. sjezdem KSČ dne 15. ledna 1954

Stanovy KSČ schválené XII. sjezdem KSČ dne 8. prosince 1962, doplněné a upravené XIII. sjezdem KSČ dne 4. června 1966 a XIV. sjezdem KSČ dne 29. května 1971

Kos Zdeněk, Zkratky, značky, akronymy, Praha 1983

Příloha č. 2 Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
bm	běžný(é) metr(y)
CZV	celozávodní výbor
CZV KSČ	celozávodní výbor Komunistické strany Československa
č.	číslo
evid. jednotka	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
JZD	jednotné zemědělské družstvo
KSČ	Komunistická strana Československa
MNV	místní národní výbor
NAD	Národní archivní dědictví
OV	okresní výbor
OV KSČ	okresní výbor Komunistické strany Československa
ÚV	ústřední výbor
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VO	vesnická organizace
VO KSČ	vesnická organizace Komunistické strany Československa
ZDŠ	základní devítiletá škola
ZO	základní organizace, závodní organizace
ZO KSČ	základní organizace Komunistické strany Československa

Inventární seznam

I. Materiály vzniklé z vlastní činnosti

1	Zápisy z členských schůzí (zejména v počátečním období neúplné, u některých přiloženy prezenční listiny)	1951 – 1964	1
2	Zprávy o organizační činnosti, plány práce	1954 – 1962	1
3	Korespondence s jednotlivými členy výboru, organizační záležitosti	1956 – 1962	1

II. Korespondence s nadřízenými orgány

4	Dopisy odeslané na ÚV KSČ	1957 – 1962	1
5	Korespondence došlá od OV KSČ Mariánské Lázně	1954 – 1959	1
6	Korespondence došlá od OV KSČ Tachov	1960 – 1962	2
7	Korespondence odeslaná	1954 – 1962	2

III. Ostatní

8	Personální záležitosti, kádrové posudky	1950 – 1962	2
9	Zemědělství	1951 – 1960	2
10	Měsíční a čtvrtletní hlášení ZO KSČ o výročních a členských schůzích	1954 – 1963	2
11	Účetní doklady	1961 – 1962	2
12	Agitační materiál (formuláře, brožura „Život strany“, atd.)	1950 – 1958	2

Název archivu:	Státní okresní archiv Tachov
Název archivní pomůcky (fondu):	KSČ – základní organizace Chodský Újezd
Značka fondu:	ZO KSČ Chodský Újezd
Časový rozsah:	1950 – 1964
Počet evidenčních jednotek:	2 kartóny
Počet inventárních jednotek:	12
Rozsah bm:	0,24
Stav ke dni:	17. ledna 2006
Fond zpracoval:	Miroslav Vetrák
Pomůcku sestavil:	Miroslav Vetrák
Počet stran:	11
Pomůcku schválila:	PhDr. Markéta Novotná